

Haldättäs iävtuttäs ovdâskoodán soti-eennâmkuudij vuáddudmân já sosiaal- já tiervâsvuodâhu-olättäs sehe kááijumtooimâ ornim udâsmitmân kyeskee lahâaasâtmân sehe Euroop páihálii jiešhaldâšem vuádukirje 12 já 13 artikkáal miäldásii almottäs addelm

IÄVTUTTÄS VÄLDUÁŠÁLÄŠ SISKÁLDÄS

Iävtuttäsäst iävtutteh, ete asättuvvojuh uđđâ haldättähtääsi, soti-eennâmkuudij, vuáđudem já tooimâ tááhust koskásiih laavah, moh láá soti-eennâmkoddelaaahâ, laahâ sosiaal- já tiervâsvuodâhuolättäs orniimist, laahâ kááijumtooimâ orniimist sehe tai ohtsâš vuáimánpiejâmlaahâ, soti-eennâmkuudij ruttâdemlaahâ sehe iävtuttâsah kieldâi staatâuásán kyes-kee lahâasâtem, viäruulahâasâtem, soti-eennâmkuudij pargoviehân kyeskee lahâasâtem sehe mo-tomij al-moshaldättâhân kyeskee laavâi nubâsmitmân.

Sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlussáid sehe kááijumtooimân kyeskee udâsmittem ulmen lii kezidiđ pyereestvaijeem- já tiervâsvuodâiäruid, turviđ oovtviärdásijđ já kvaliteetliđ sosiaal- já tiervâsvuodâ- sehe kááijumtooimâ palvâlusáid, pyerediđ palvâlusái finnim já juksâm sehe torvolâšvuodâ, turviđ áammáttáidulii pargovyeimi finnim, västidiđ hástusijđ, maid ohtsâškodáliih nubâstusah pyehtih mielđi, já estiđ koloi lasanem.

Iävtuttäs mielđ Suomân hámmejuvvojuh 22 soti-eennâmkodded, moid sirdâšuučcii sosiaal- já tiervâsvuodâhuolättäs já kááijumtooimâ tooimah, moh tääl láá kieldâi ovdâsvástádâssân. Uusi-maast sosiaal- já tiervâsvuodâhuolättäs já kááijumtooimâ ornimovdâsvástádâs spiekâstičij eres eennâm čuávdušist tienuuvt, ete Helsig kaavpugân pásáččij kuittâg ain toi ornimovdâs-vástádâs. Toos lasseen palvâlusái orniimist västidičcii Uusimaast nelji soti-eennâmkode já so-siaal- já tiervâsvuodâhuolättäsäst toos lasseen HUS-eennâmkoddeovtâstume. Tiervâsvuodâhu-olättäs ornimovdâsvástádâs juáhâsičcii laavâst já ornimsopâmušâst meridemnáál vuovvijn kuávlv soti-eennâmkuudij, Helsig sehe HUS-eennâmkoddeovtâstume kooskást.

Pirâstiertervâsvuodâsuojâlem sehe pyereestvaijeem já tiervâsvuodâ ovdedem pásáččij kieldâi pargon mutâ ovdedempargo ličij meid soti-eennâmkuudij pargo. Uáppeehuolättäs škovlâkuraattor- já škovlâpsykologpargoh sirdâšuučcii kuittâg soti-eennâmkuddijđ.

Soti-eennâmkodeh ličcii almosriävtáliih siärvâduvah, main lii kuávlustis jiešhaldâšem. Uđđâ soti-eennâmkoddekuávlvuh västidičcii kuávlv peeleešt tááláid eennâmkuudijđ, mutâ Uusimaa eennâm-kode sehe Nuorttâ-Savo pyecceetipšopirrâdâhân kullee kieldâi uásild spiekâstičcii tááláá eennâm-koddejuávust. Soti-eennâmkuudij alemus meridejje toimâorgaan ličij valjâiguin valjimnáál soti-eennâmkoddestivrâ.

Soti-eennâmkoddelaaavâst asättičcii soti-eennâmkode tooimân, ekonomian já haldättâhân sehe ekonomia täärhistmân kyeskee asättâsáid. Lavvâin, mii adeluvvoo sosiaal- já tiervâsvuodâhuolättäs orniimist, sirdáččii kieldálii sosiaal- já tiervâsvuodâhuolättäs ornimovdâsvástádâs vuáđudemnáál soti-eennâmkuddijđ. Lavvâin, mii adeluvvoo kááijumtooimâ orniimist, sirdáččii kieldálii kááijumtooimâ ornimovdâsvástádâs vuáđudemnáál soti-eennâmkuddijđ.

Sosiaal- já tiervâsvuodâhuolättäs kuávlulii oovtâstpargo já ulmemiäldásii palvâlemráhtus visâsmittem várâs hammiičcii vittâ oovtâstpargokuávlv. Soti-eennâmkodeh, moh kullojuh oovtâstpargokuávlvun, ráhtáččii neelji ive kooská oovtâstpargovuávám.

Iävtuttäsäst asättičcii tärhibeht soti-eennâmkode ornimovdâsvástádâsäst sehe tärhibij raamij siste palvâlusái hahâmist priivaat palvâluspyevtiteijein sehe láigupargovievâ kevttimist.

lävtutteh, ete siämmást nanodeh staatâ máhđulášvuodâ stivriđ soti-eennâmkuudij ovdâsvástádâsân kullee sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs já kááijumtoomâ. Staatâräädi nanodičij jyehe niäljád ive strategisijd uulmijd sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâsân. Soti-eennâmkodeh kolgâččii vâldiđ uul-mijd huámmášumân jieijâs toomâst já meid oovtâstpargosopâmušâi valmâštálmist. Toos lasseen sosiaal- já tiervâsvuodâministeriö ráđádáláččij jyehe ive soti-eennâmkuudijguin toi ornimovdâs-vástádâsân kullee sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs olášuumeest. Siämmáánaál staatâräädi nanodičij jyehe niäljád ive strategisijd uulmijd kááijumtoomân já sisministeriö ráđádáláččij jyehe-ive soti-eennâmkuudijguin toi ornimovdâsvástádâsân kullee kááijumtoomâ olášuumeest.

Soti-eennâmkuudij toimâ ruttâduvvo ienááš staatâ rudâiguin já uásild äššigâsmávsiuguin, maid peerih palvâlusâi kevttein. Ruttâdmist asättiččii soti-ruttâdemlavvâin. Ruttâdem meriduuččij rekinistem mielđ ienááš soti-eennâmkode palvâlemtáárbu sehe tiletahhei vuáduđ. Kááijumtoomâ ruttâdmân vaiguttičij toos lasseen riskâkiärdoo. Staatâ ruttâdem ličij soti-eennâmkuddijd almosluávdee. Ko ruttâdemovdâsvástádâs sirdâšuvá kieldâin staatân, te staatâ puáđuđ kalga lasettiđ já kieldâi puáđuđ vuod kepidiđ siämmáá ennuv ko maid tain meddâl sirdâšuvvee ruttâdemovdâs-vástádâs lii. Tondiet iävtutteh ete staatâ viärupuáđuđ lasetteh čovgâmâin staatâ tiänâspuátuviärut-tem. Vâi olesviärutääsi ij šodáččij, te kenigiteh kieldâid vyelediđ kieldâlâšviäru. Kieldâlâšviäru kepidem ličij 12,63 prooseentohtâđhâđ puoh kieldâin. Meid kieldâi uási siärvâđâhviäru pyevtit-tâsâst ucediččii já staatâ uási västideijeenáál styerediččii.

Soti-eennâmkoddeest ij prinsiiplávt liččii vuoigâđvuotâ vâldiđ kuhes ääigi loovná. Soti-eennâmkodde puávtáččij kuittâg vâldiđ staatâräädi miedettem lovnâvâldimvâldi raamij siste kuhes ääigi loovná investistmij ruttâdmân. Toos lasseen asättiččii huápulii já velttidmettum investistem laselovnimáđulášvuodâst. Soti-eennâmkodeh kolgâččii ráhtid lovnâraamij siste orroo investistmijn investistemvuávám, mon tuhhiittičij jieijâs uásild sosiaal- já tiervâsvuodâministeriö já sisministeriö.

Viärruttâsân kyeskee nubástusâid olášutáččii viäruviälvulij tááhust nuuvt neutraallávt ko máhđuláš. Pargo viärruttem iä čovgâččii ige olesviärutääsi alaniččii.

Iävtutteh, ete kieldâi staatâuásih kepiduvvojeh sirdâšuvvee pargoi västideijee uásild já täst sehe kieldâlâšviäru vyeledmist šaddee nubástusâid rajiieččij staatâuásivuáhâđâhân kullee pissoo meridumtahhein já staatâuásivuáhâđâh nubástus tassiimâin.

Kieldâlii sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs já kááijumtoomâ palvâlusâst orroo pargeeh, eereeb Helsig kaavpug palvâlusâst orroo pargeeh, sirdâšuuččii soti-eennâmkuudij palvâlusân finnodâhluovâtem prinsii pij miäldâsávt. HUS-pyeeceptipšopirrâduv pargeeh sirdâšuuččii HUS-eennâmkoddeovtâstumân.

Pyeeceptipšopirrâduvâi já vâdulij sierânâstipšopirrâduvâi kieldâovtâstumeh sehe toi omâđâh, ovdâsvástádâsah já kenigâsvuodâh sirdâšuuččii soti-eennâmkuddijd. HUS omâđâh sirdâšuuččij kuittâg HUS-eennâmkoddeovtâstumân já Helsig kaavpug omâđâh ij sirdâšuuččii, mutâ ton uásild asättiččii ekonomiatipšom sierrim kaavpug eres ekonomiatipšomist. Soti-eennâmkuddijd sirdâšuuččij kieldâin, eereeb Helsig kaavpug, sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs já kááijumtoomâ orniimân lohtâseijee pođoi omâđâh. Omâđâhsirdâšuumijn iä mávsáččii sajanmáávsu kieldâid ige kieldâovtâstumijđ mudoi peic tagarijn tiilijn, main kieldâ ekonomâlâš jiešhaldâšem kiäzuččij.

Soti-eennâmkoddelaaavâst asättiččii meid soti-eennâmkuudij finnodâhâmâsii toimâtile- já kidodâhaldâttuv mättimkuávđâást, mast staatâ puávtáččij lede uásâlâžžân. Mättimkuávđâá

toimân ličij paijeentoollâđ soti-eennâmkuudij ohtsii tiletiätuvuáháduv já tast puávtáččii leđe meid eres soti-eennâmkuudij meridem tooimah.

lävtuttâsâst iävtutteh lasseen, ete ovdâskodde tuhhiittičij adelemnáál Euroop páihálii jiešhaldâšem vuádukirje 12 já 13 artikkâl miäldásii almottâs vuádukirje heiviitmist Suomâst kieldáid já soti-eennâmkuudijd. Lii uáivildum, ete almottâs šadda vuáimán mánuppaje vuossâmuš peeivi kulmâ mánuppaje keččin ton maŋa, ko tast lii almottum sopâmuš vyerkkejei-jei.

lävtuttâs miäldásijd soti-eennâmkuudijd vuáduđiččii nuuvt jotelávt ko máhđulâš laavâi tuhhiitem já nanodem maŋa. HUS-eennâmkoddeovtâstume vuáduđiččii vuádušopâmuš tuhhitmáin. Vuossâmuđ eennâmkoddevaaljâid toimâttiččii eres soojijn peic Helsigist 24.1.2022. Vuossâmuu muddoost soti-eennâmkuudij koskâpuđdâsâš haldâttâh já eennâmkoddevaaljâi maŋa väljejum soti-eennâmkoddestiivrâi toimâ jotonyvelgim maŋa soti-eennâmkodeh valmâštâleh toimâ ornijdem sehe pargoviehâ- já omâdâhsirdemijd oovtâst kieldâiguin já kieldâovtâstumijguin tienuuvt, ete sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs, kááijumtoimâ sehe eres sierâ asâtemnáál palvâlusâi já tooimâi ornimovdâsvástádâs sirdâšuuččij soti-eennâmkuudijd ive 2023 aalgâ räajist.

lävtuttâsân lohtâseijee laavah láá uáivildum šoddâđ iänäáš vuáimán ive 2023 räajist. Udâsmittem vuáimâpiejâmlaavâ lii tãrguttâs šoddâđ vuáimán syeinimáánu 1 peeivi 2021. Toos lasseen soti-eennâmkoddelaaavâ heiviiččii uásild jo tállân soti-eennâmkuudij tooimân.

SISKÁLDÂS

IÄVTUTTÂS VÁLDUÁŠÁLÂŠ SISKÁLDÂS.....	1
7 VUÁĐUSTÂSAH NJUOLGÁDUSÂI MIELD	5
7.1 Soti-eennâmkoddelaahâ	5
7.2 Laahâ sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs orniimist	6
7.7 Laahâ soti-eennâmkuudij ruttâdmist.....	11
7.35 Säämi kielâlaahâ	12
LAHÂIÄVTUTTÂSAH	17
1. Soti-eeennâmkoddelaahâ.....	17
2. Laahâ sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs orniimist.....	18
7. Laahâ soti-eennâmkuudij ruttâdmist	19
35. Laahâ säämi kielâlaavâ nubâsmitmist.....	20

7 Vuádustâsah njuolgâdusâi miel

7.1 Soti-eennâmkoddelaaahâ

33 §. *Aalmuglâškielâlâvdikodde já sâmielâ lâvdikodde.* Ceehist asâttiččii aalmuglâškielâlâvdikoddeest kyevtkielâlijn soti-eennâmkuudijn sehe sâmielâ lâvdikoddeest soti-eennâmkoddeest, moos kulá sâmikuávlust orroo kieldâ. Kyevtkielâlijn soti-eennâmkuudijn vaiguttemtoimâorgan sajanpiejâččij spesi-aalpyecceetipšomlaavâ (1062/1989) 18 §:st uáivildum lâvdikode, mon pargon lii ereskielâlijd já kyevtkielâlijd kieldâid siskeldeijee pyecceetipšopirráduvâst ovdediđ já heiviittiđ oohân kielâlii ucceeblovo spesi-aalpyecceetipšo sehe tiervâsvuođâhuolâttâs pargei škovlim, mii adeluvoo ucceeblovokielân. Aal-muglâšlâvdikode pargokieddi ulâttičij puoh soti-eennâmkode pargoid toos lasseen, ete ton pargoh luávdâččii spesi-aalpyecceetipšomlaavâst uáivildum lâvdikode pargoid.

Ceehi 1 moomeent miel kyevtkielâlii eennâmkoddeest lii aalmuglâškielâlâvdikode. Lâvdikode jesânin väljejuuččii soti-eennâmkode kielâucceeblohon kullee ässeid ovdâsteijee ulmuuh. Eres oosijn jeessânmeeri, čuákâmpiejâm sehe organ valjimtâäpi já toimâvyevih pásâččii soti-eennâmkode meridemnáál väldimâin huámmâšumân eres paaldâst laavâ 10 lovo miäldâsijd valjâtohalâšvuotaraijiittâsâid.

Ceehi 2 moomeent 1 saje miel aalmuglâškielâlâvdikode pargon ličij selvâttiđ, árvuštállâđ já celkkid tast, maht soti-eennâmkoddestiivrâ miärâdâsah vaigutteh kielâlij vuoigâdvuodâi keevâtili olâšumân. Moomeent 2 saje miel lâvdikode pargon ličij selvâttiđ, árvuštállâđ ja miäruštállâđ kielâlii ucceeblovo jieijâs kielân faallâmnâál palvâlusâi táárbu já čuávvuđ tai palvâlusâi finnimvuodâ já kvaliteet. Cielgiittâsâi, árvuštállâm já čuávvum vuáduđ toimâorgan tovâččij moomeent 3 saje miel soti-eennâmkoddehaldâttâsân iävtut-tâsâid toimân kielâucceeblovo palvâlusâi já palvâlemkuálusij ovdem várâs sehe iävtuttâsâid pargei kielâtaiduvátâmâšâin já kielâtaáidu oovdemist. Lâvdikode iävtuttâsah puávtâččii kuoskâd ovdâmerkkân staatâ raajij rasta ulâtteijee oovtâstpargoost sopâmân sosiaal- já tiervâsvuođâhuolâttâs já kááijumtooimâ palvâlusâi olâšuttem várâs. Moomeent 4 saje miel lâvdikode pargon ličij meid toohâđ iävtuttâsâid sosiaal- já tiervâsvuođâhuolâttâs orniimist adelum laavâ 37 §:st uáivildum kyevtkielâlij eennâmkudij oovtâstpaar-gon já pargojuáhun kyeskee sopâmuš siskâldâsâst, adeliđ sopâmušâst ciälkkâmuš soti-eennâmkoddestiivrân sehe čuávvuđ sopâmuš olâšume.

Ceehi 3 moomeent miel lâvdikoddeest puávtâččii leđe haldâttâhnjuolgâdusâst meridum pargoh.

Ceehi 4 moomeent miel lâvdikode adeličij jyei ive soti-eennâmkoddehaldâttâsân muštâlus ucceeblovokielâlij palvâlusâi olâšumeest eennâmkoddeest. Muštâlus târguttâs lii adeliđ tiäđu, mon puáhtâ anneeđ ävkkîn eennâmkode miärâdâstohâmist ko vuávjeh kielâucceeblovo palvâlusâi olâšuttem. Sote-eennâmkoddehaldâttâs adeličij soti-eennâmkoddestiivrân ciälkkâmuš tooimâin, maid lâvdikode adelem muštâlus tovâttičij.

Ceehi 5 momentist asâttiččii sâmielâ lâvdikoddeest, mon soti-eennâmkoddehaldâttâs kolgâččij asâttiđ taggaar eennâmkoddeest, moos kulá sâmikuávlun kieldâ. Taah kieldah láá lánudâh, Aanaar já Učjuuhâ. Toos lasseen Suáđigil kieldâst orroo Laapi palgâs kuávlun kulá sâmikuávlun.

Sâmielâ lâvdikode ličij soti-eennâmkode sâmielâlij ässei uásálistem- já vaiguttemkanava soti-eennâmkode haldâttuvâst. Ton pargokieddi ulâttuuchij soti-eennâmkode puoh pargoid. Lâvdikode ij kuit-tâg mongin uásild sajanpiejâččii sâmitige sajattuv sâmitiggeest adelum laavâ miäldâsii sâmmilij ovdâstei-jen. Sâmitige pargon lii laavâ miel hoittâđ sâmmilij jieijâs kielâ já

kulttuur sehe sii sajattâhân algâal-mugin kyeskee aášijđ. Sämitigge oovdâst sämmilijđ par-goidis kullee aášijn aalmuglijñ já aalmugijkoskâsijn ohtâvuodâin. Sämitiggelaavâ 9 § uáivildem vijdâht vaigutteijee já merhâšittee tooimâin kalga eennâm-koddeest ráđádállâđ sämitiggijn iäge mudoigin nubâsmit sämitige sajattuv sämmilij ovdâsteijen. Sämielâ lăvdikodde ličij luándus peeleeest eennâmkode jieijjâs toimâorgaan, mii tievâsmitáččij já turviiččij sämik-ielâlij uásálistem- já vaiguttemmáhdulášvuodâid eennâmkoddeest.

Sämielâ lăvdikoddeest jesâneh kalgeh leđe sämielâliih. Ucemustáá kuálmádâs jesâniñ kalga nomâttid sämitige iävtuttem ulmuin. Lăvdikoddeest kalgeh leđe ovdâstum puoh kulmâ sämielâ adai anarâškielâ, nuorttâlâškielâ já tavesämielâ. Lăvdikoodán heiviittiččii mudoi maid 1-4 momentist asâtteh aal-muglâškielâ lăvdikoddeest. Kielâjuávkun kullum árvuštáláččii kuohuin toimâorgaanijn vuáhádum vyevi miäldásávt tienuuvt, ete ovdâmerkân merkkim eekielâst aalmugtiätuvuáháduvâst ij liččii áinoo meridei-jee tahhee kielâjuávkun kulluumist.

7.2 Laahâ sosiaal- já tiervâsvuodâhuolättâs orniimist

4 §. Palvâlusâi finnimvuotâ já juksâmvuotâ. Ceehi mielđ soti-eennâmkuudijđ kenigitáččii vuávdâđ já olášuttid palvâlusâid äššigâsâi táárbu vaattâm vuovviñ. Táárbu miäruštállâm vuáđuduvâ sosiaal- já tiervâsvuodâhuolättâs sierânâslehâasâtmân já tain asâttum prinsiiuid. Táárbu árvuštaldijñ kalga vâldid huámmâšumân sehe aalmugtâásist tarkkum táárbu já meid ovtâskâstâási táárbu. Soti-eennâmkode kol-gáččij varriidâttâđ ornid tagarijđ palvâlusâid já nuuvt vijdâht ko puáhtá vyerdid, ete soti-eennâmkode ässei já eres ässei objektiivlii tárbu lii. Aalmugtâásist táárbu árvuštaldijñ kalga vâldid huámmâšumân sierâ aal-mugjuávhuid mielđi luhâmâin kielâlijđ ucceeblovid já sierâ äššigâsjuávhuid. Nube tááhust táárbust kol-gáččij ovdil mainâšum miäldásávt vâldid huámmâšumân ovtâskâs ulmui objektiivlii palvâlustáárbu. Objektiivlâš tárbu uáivild ovdâmerkân vâdulijpalvâluslaavâ 3 § 2 moomeent miäldâsii äššigâs ohtâgâslii táárbu.

Tárboin iä kuittag uáivild ovtâskâs ulmui tubdâm subjektiivlii táárbu monnii tiätu palvâlusân. Palvâlusâi táárbu árvuštállâm kalga vuáđudud sosiaalhuolättâs tai tiervâsvuodâhuolättâs sierânâslehâasâtmân – tego sosiaalhuolättâslehâan, pärnáisuojâlemlaahân tai tiervâsvuodâhuolättâslehâan – sehe sosiaal- tai tiervâsvuodâhuolättâs áammátulmuu oovtâst äššiomâháá ulmuin toohâm árvuštálmân tast, ete lii-uv sust lehâasâtmist uáivildum tárbu soti-eennâmkode ornimovdâsvástádâsâst orroo palvâlusân. Sosiaal- já tiervâsvuodâhuolättâs áammátulmui pargoh já vuoigâdvuotâ toohâđ miärádâsâid ovtâskâsulmui kuáttá meriduvvojev áammáttoimân kyeskee lehâasâtem sehe toimâmiäruštállâm miäldásávt.

Ceehi 1 momentist pahudiččii lasseen, ete palvâlusâid kolgáččii olášuttid oovtviärdâsávt, oohân heiviittum ubâlâšvuottân sehe alda äššigâsâid. Oovtviärdâsâšvuotâ lii vuáđulaavâ 6 § suojim vuáđuvuoigâdvuotâ, mon mielđ ulmuuh láá oovtviärdâsiih laavâ oovdâst. Kiämân ij uážu tuhhiittettee vuáđustâstâá asâttid sierâ sajattâhân suhâpele, ave, algâvuolgâ, kielâ, oskolduv, uáinu, uáivil, tiervâsvuodâtile, vâdulâšvuodâ tai eres persovnân lohtâseijee suujâ vuáđuld. Tággáár eres suijâ puáhtá leđe ovdâmerkân aassâmsaje, so-sioekonomâlâš sajattâh, omádâh, pargo-markkânsajattâh já peerâkoskâvuodâh. Vuáđulaavâ 6 já 19 § asâtteh almos váaldán kenigâs-vuodâ turvid juáhâžân kelijdeijee já oovtviärdâsijđ sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâid já ovde-did aalmug tiervâsvuodâ.

Oovtviärdâsâšvuodâlaavâst (1325/2014) asâtteh oovtviärdâsâšvuodâ oovdedmist já olgoštem esti-mist. Oovtviärdâsâšvuodâlaavâ mielđ virgeomâháást lii kenigâšvuotâ árvuštállâđ tooimâs oovtviärdâsâšvuodâ. Sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâi uárneijee kalga tienuuvt árvuštállâđ sierâ aalmug- já äššigâsjuávhui palvâlemtáárbu, čuosâttid naavčâid pahudum táárbu vuáđuld já ohtâlistid tipšom- já palvâlemvuáháduvâid. Tooimâ tarkkuumist lii tehâlâš árvuštállâđ

miärádásái vaikuttásáid sierâ aalmugjuá-vhoid já palvâlusái oovtviárdásii kvaliteet. Tarkkum čuosáttáhhân lii sierâ aalmugjuávhui peessám sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlussáid já máhđulâšvuodah ávhástálláđ sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusáiguin. Eereeb iárrás kuhes kooskah, äššigâsmáávsuh tâi palvâlusáin kevttimnáál kielâ sáttih vaiguttid palvâlusái juksâmvuotân. Ovdâmerkkân kielâlâš juksâmvuotâ šadda sierâ tahhein já toin uáivildeh tom, ete äššigâs tâi pyeccee lii tiäđulâš palvâlusáin, uázžu palvâlem, addiittâl, äddee meid tipšomân kyeskee ravvuid já pasta tienuuvt jieš väldid ovdâsvástádâs jieijâs tipšoošt. Taat váátá eereeb iárrás maangâ kanavaid tieđeetmân, stivriimân já ravviimân, tulkkâpalvâlusái finnimvuodâ já šledgâlâj palvâlusái juksâmvuodâ. Juksâmvuotân kulá meid kulttuurilâš ooláádmuddo, tastko kielâ lii čonnum kulttuurân, tego meid vyehti kommunikistid já pyevtittid merhâšuumijd.

Oovtviárdásâšvuodâlaavâ mielđ virgeomâhááh, tego sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusái uárne-jeijeeh, kalgeh árvuštállâm lasseen ovdedid oovtviárdásâšvuodâ jieijâs toimâstis. Ulmen lii turvid puoh ulmui tuodâlávť oovtviárdásijđ máhđulâšvuodâid kevttid palvâlusáid. Tuodâlâš oovtviárdásâšvuotâ uáivild tom, ete puoh-háid olâšuveh tárbuidis háarán kelijdeijeeh já nuuvt pyreh palvâlusah ko máhđulâš. Tot váátá ulmui sierâlágán máhđulâšvuodâi já vuolgâsoojij huammâšumân väldim tienuuvt, ete persovnân lohtâseijee tah-heeh iá vaaigut ulmuu palvâlem finniimân tâi kohtâlmân palvâlusáin. Puohâi siämmáálágán kohtâlem ij lah ain tuárvi tähidid oovtviárdásâšvuodâ olâšume, peic oovtviárdásâšvuotâ lii meid eresárvulâšvuodâi tas-sim ovdâmerkkân positiivlii sierânâskohtâlem vievâst.

Oohtân heiviittum palvâlemubâlâšvuodâiguin uáivildiččii eromâšávť maangâid sierâlágán palvâlusáid tarbâseijee äššigâssáid ornimnáál palvâlusái toimâlii ubâlâšvuodâ. Palvâlusáid kolgâččii olâšuttid tienuuvt, ete toh hámmejeđ äššigâssáid tuáimee ubâlâšvuodâ, mast oovťast-pargo palvâlempyevtitteijei kooská já sirdâšum palvâlusâst nuubân olâšuvâ ulmemiäldâsávť tienuuvt, ete iá lah vuáđuttemes ááijánmeh tâi poohhah. Oohtân heiviittum palvâlemubâlâšvuodah uáivildiččii meid táárbu hammid palvâlemvuáhâduv tagarin, ete soti-eennâmkoddeest iá liččii koloid vuáđuttemeht lasetteijee pajaluvâi mannee palvâlusah.

Soti-eennâmkodde, mast lii ornimovdâsvástádâs, kolgâččij meid huolâttid aldapalvâlusái äššimiäldásii olâšutmist. Aldapalvâlusah láá merhâšitteh eromâšávť äššigâssáid, kiáh tarbâseh palvâlusáid ennuv já távjá sehe kuhes ääigi, já kiâin lii maŋgii vaigâđ ucâlud kukken orroo palvâlussáid.

Aldapalvâlusah láá palvâlusah, maid äššigâsah kevttih távjá já aainâs uási äššigâsáin kiävťtá taid kiärdulávť, joba jyehi peeivi, mondiet lii agâstállum finnid tagarijđ palvâlusáid alda. Meid palvâlusah, moh tarbâšuv-vojeh harvii, já kuávdâsmittum vuovvijñ pyevtittum palvâlusah pyehtih lede aldapalvâlusah, maid pyehtih alda äššigâs tâi äššigâs luus. Äššigâs uáinust aldapalvâlusáid puáhtá juksâđ ovdâmerkkân pááikân faallâmnáál palvâlussân, šledgâlâš palvâlussân, alda jyehipiäiválii eellimpirrâs faallâmnáál palvâlussân tâi jottee palvâlussân. Alda faallâmnáál palvâlusah pyehtih anneeđ sistees meid sierânâsmâttim vâttee palvâlusáid, moh joteh, veikâ palvâlempyevtitteijee fyysisâš toimâsaje sáttá-uv lede kuávdâsmittum. Te-hálâš ij lekken fyysisii toimâsaje sajadâh peic tot, ete kost palvâlus adeluvvoo tom tarbâseijee äššigâsân.

Puoh palvâlusáid ij lah máhđulâš ige ulmemiäldâsâš piäđguidittid já ornid aldapalvâlussân. Tágáreh láá ovdâmerkkân palvâlusah, moh tarbâšuvvojeh harvii já moh väätiđ sierânâsmâttim teikâ tivrás piergâsijđ. Taid palvâlusáid lii agâstállum čokkid stuárráb ubâlâšvuodâid soti-eennâmkode kuávlust já väldikodálávť. Návt puáhtá visâsmittid palvâlusái šiev kvaliteet já torvolâšvuodâ sehe meid ekonomálávť jiärmälâš já koloi háarán pehtilis olâšuttem. Ulmemiäldâsâš palvâlusái čokkim táálâást stuárráb ohtâduvváid puáhtá meid toohâđ máhđulâžžân tom, ete palvâlusáid puáhtá finnid oovtviárdâsávť jieškote-uv kuávluin enâmist.

Njuolgâdus miel palvâlusâid čokkiččii soti-eennâmkode kuávlust stuárráb ubâlâšvuodáid talle, ko toos láá lahâsaajeest eromâšávt pahudum vuáduštásah. Vuossâmuš vuáduštás kuláččij palvâlusâi finnimvuodâ já kvaliteet turviimân. Palvâlus pyevtittem čokkiččii ohtân talle, ko finnimvuotâ já kvaliteet väätih sierânâsmáttim tâi tivrás investistimijd. Nubben sierâ mainâšum vuáduštâssân liččii palvâlusâi ulmem-iäldásii olášuttem já kuástádâsvaikuttejeevâšvuodâ já pehtilis pyevtittem asâtem vátámâšah. Palvâlusâi čokkiimist stuárráb ubâlâšvuodáid väldi-kodálávt, soti-eennâmkoodij oovtâstpargosopâmuš já kyevtkielâlij soti-eennâmkoodij oovtâst-paargon kyeskee sopâmuš vuáduš asâttiččii sierâ 9, 34 já 37 §:st.

Palvâlusâid olášutdijn kolgâččii meid ovdedid iästuttesvuodâ. Tâst asâttiččii ceehi 2 momentist. Palvâlusâi olášuttem iästuttemeht taha puohháid, kiáh tarbâšeh palvâlusâid, máhđulâšvuodâ peessâđ palvâlusâi pírrâdâhân já máhđulâšvuodâ kevttiđ taid toimánaavcâ tâi tiervâšvuodâ es-tihánnáá. Iästuttes píirâs taha máhđulâžžân eereeb iárrás jiešrádâlii ášástállâm maŋgáid tagarâid ulmuid, kiáh hyeneeht tuáimee pírrâsist liččii nuubij iše väärist. Iästuttesvuodâst lii koččâmuš prinsiipist, mon miel huksejum píirâs, palvâlusah já viestâdem kalgeh lede puohâi juksâmnáál. Ko ulmui eellimahe kukko já elilâm ulmui lohomeeri lassaan te iästuttesvuodâ merhâšume tiáduvvuvá ovdiist eellimkvaliteet pyereidejee tahhen. Iästuttesvuotâ taha sierâ toimâi toimâmist njevžzilub já huáput ovdâmerkkân ášástállâm já sirdâšum saajeest nuubân. Meid OA vádulij ulmui vuoigâdvuodáid kyeskee sopâmuš (OA vádulij sopâmuš) váátá iästuttesvuodâ huámmâšumân väldim puoh palvâlemvuávám vuolgâsaijeen.

Maid ceehist asâtteh soti-eennâmkoodij heiviittiččii meid HUS-eennâmkodeovtâstumân tie-nuuvt ko iávtuttemnáál laavâ 1 § 4 momentist asâtteh.

5 §. Palvâlusâi kielâ. Ceehist asâttiččii kielân, moh kiávtojeh palvâlusâi orniidijn. Njuolgâdus vuolgâsai-jeen láá vuádušlaavâ já kielâlaavâ njuolgâdusah aalmuglâškielân, suomâ- já ruotâkielâst, ulmui vuoigâdvuodâst kevttiđ taid sehe haldâttuv kielâst. Ceehist asâttiččii meid sâmmilij, seevvimkielâ tâi eres kielâ kevtei, vádulij ulmui sehe tave-enâmiij aalmugjesâniij kielâlij vuoigâdvuodâin. Meid eres kielâi sárnoi tárbu kevttiđ jieijâs kielâ valduuččij huámmâšumân ceehist. Áššigâs máhđulâšvuotâ addid já addiittállâđ sosiaal- já tiervâš-vuodâhuolâttâs palvâlemtiilijn lii uási palvâlem kvaliteet já tehâlâš eres vuoigâdvuodâi olášume tááhust. Vuádušlahâvâljukode miel kielâ já pyeccee tárbu addiittállâđ lii tehâlâš uási pyeccee-torvolâšvuodâ (PeVL 63/2016 vp). Tot lii meid iáhtu pyeccee jiešmeridemvuoigâdvuodâ já tiádufinnimvuoigâdvuodâ olášumân. Ovdâmerkkân ko áššigâs váldá ohtâvuodâ, te tipšom- tâi palvâlemtárbu miáruštállâm kalga tábâhtuđ kielân, mon áššigâsâst lii vuoigâdvuotâ kevttiđ koččâmušâst orroo soti-eennâmkodeest. Ton maŋa kalga huolâttiđ tast, ete kielâliih vuoigâdvuodâh olášuveh oles palvâlemkuálusist.

Ceehi 1 moomeent miel sosiaal- já tiervâšvuodâhuolâttâs kolgâččij ornid suomâ- já ruotâkielân kyevtkielâlii soti-eennâmkodeest adai talle ko soti-eennâmkodeest liččii ereskielâliih tâi kyevtkielâliih kielah. Palvâlusâid kolgâččii ornid tienuuvt, ete áššigâs finnee taid kielân, mon sun väljee. Taat uáivildičij tom, ete áššigâs palvâlejee olmooš kiávttá áššigâs kielâ já máttá tom tuárvi. Áššigâs vuoigâdvuotâ kevttiđ suomâkielâ tâi ruotâkielâ ij meid ličij kiddâ suu eres kielâtaáidust.

Oovtkielâlii soti-eennâmkodeest, mast puoh soti-eennâmkoodán kullee kielah liččii oovt-kielâliih, or-niiččii sosiaal- já tiervâšvuodâhuolâttâs soti-eennâmkode kielân. Pargeeh kiávttáččii talle prinsiiplávt soti-eennâmkode kielâ. Eres lahâaasâtmist, tego kielâlaavâst, pyehtih kuittâg šoddâđ soti-eennâmkoodán kielâliih kenigâšvuodâh. Ovdâmerkkân kielâlaavâ 10 § miel juáhháast lii vuoigâdvuotâ kevttiđ jieijâs kielâ já kulluđ jieijâs kielân ääšist, mii puátá kiedâvuššâmnáál virgeomáhâá algust ja mii čuáccá njuolgâ sunjin tâi suu huolâtem ulmuu vuáduvuoigâdvuodáid tâi mii kuáská kenigâšvuotân, mon virgeomáhâš lii sunjin asâttâm. Jis

äššigâs kielâ lii eres, ko moos soti-eennâmkode sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs uárnejuvvoo ige pargeeh määtii äššigâs kielâ, heiviittiččii ceehi 3 moomeent, mon miel palvâlusâid addeldijn kolgâččii talle máhđulâšvuodâi miel huolâttid tulkkuumist já tuulhá hahâmist.

Vuoigâdvuodâst kevttid suomâ- tâi ruotâkielâ, kullud já finnid toimâttâskirje suomâ- tâi ruotâkielân sehe ulmuu vuoigâdvuodâst tulkkuumân, ko virgeomâháast kevttih taid kielâid, asâtteh kielâlaavâst. Kielâlaavâ miel virgeomâháš kalga jiešráđálávt huolâttid tast, ete priivaat ulmuu kielâliih vuoigâdvuodâh olâšveh keevâtlávt. Palvâlusâid orniiidijn toimâ kalga vuávád tienuuvt, ete kielâlaavâ njuolgâdusah nuávdit-tuvvojeh.

Ceehi 2 momentist asâttiččii äššigâs vuoigâdvuodâst kevttid sâmikielâ sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin. Palvâlusâi ornimovdâsvástádâs sirdâšuuččij iávtuttâs miäldâsávt sâmikuávlukieldâin sehe Laapi pyec-ceptipšopirrâduvâst, mon jesâneh sâmikuávlukieldah láá, Laapi soti-eennâmkoodân. Iávtuttum 2 moomeent miel äššigâsâst ličij vuoigâdvuotâ kevttid sâami kielâlaavâ uáivildem vuovvijn sâmikielâ sâmikuávlukieldâin pyevtittmenáál sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin sehe Laapi soti-eennâmkode kuávlust tagarijn sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin, maid pyevtittiččii tuše sâmikuávlukieldâi ulguubeln orroo toimâohtâduvâin. Sâmikuávlust láá asâttâm sâmitiggeest adelum laavâ (974/1995) 4 §:st. Kuávlun kuleh Iänuduv, Aanaar já Ucjuuvâ kieldah sehe uási Suádigil kieldâ kuávlust. Taat uáivildičij, ete Iänuduv, Aanaar, Ucjuuvâ sehe Suádigil kieldâi kuávlust orroo sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâi toimâohtâduvâst nuávdittiččii sâami kielâlaavâ kenigâsvuodâid. Toos lasseen kenigâsvuodâh kuoskáččii Laapi soti-eennâmkode spesiaalpyecceptipšo toimâohtâduvvâid Ruávinjaargâst sehe eres Laapi soti-eennâmkode so-siaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs toimâohtâduvvâid, jis tain adelum palvâlusah iä liččii finnimnâál sâmikuávlukieldâin orroo toimâohtâduvâin. Asâttállâm luávdáččij tienuuvt vuoigâdvuodâi viđdoduv uásild tááláá eennâmtiedâlii kuávlukieldah já Laapi pyecceptipšopirrâduv kuávlukieldah) já tááláid palvâlusâid. Toos lasseen vuoigâdvuodâh viđđaniččii eres ko sâmikuávlukieldâin pyevtittmenáál palvâlusâi uásild eennâmtiedâlávt tááláá Länsi-Pohja pyecceptipšopirrâduv kuávlun, ko tot puáđáččij uáassin vuáđudemnâál Laapi soti-eennâmkode.

Ceehi 2 momentist asâttiččii toos lasseen äššigâs vuoigâdvuodâst kevttid sâmikielâ sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin, moh pyevtittuvvojeh Laapi soti-eennâmkoddeest sâmikuávlukieldâi ulguubeln orroo toimâohtâduvâin já maid Laapi soti-eennâmkodde ličij čujottâm sâmikuávlukieldâi äššigâsâi kevttimnâál 4 §:st uáivildum palvâlusâi juksâmvuodâ vuáđuld. Tâäl ovdâmerkkân Iänuduv kieldâ lii haahâm kieldâasseid Laapi pyecceptipšopirrâduv pyevtittum vuáđutiervâsvuodâhuolâttâs palvâlusâid, maid pyec-ceptipšopirrâdâh lii pyevtittâm Muonio tiervâsvuodâkuávdâast. Iänuduv kieldâ ässest lii lamaš vuoigâdvuotâ kevttid palvâlusâin sâmikielâ sâami kielâlaavâ miäldâsávt. Puátteevuodâst äššigâsâst ij liččii prinsiiplávt vuoigâdvuotâ kevttid sâmikielâ palvâlusâin, maid adeleh sâmikuávlukieldâi ulguubeln, jis tom palvâlus finnee sâmikuávlukieldâi kuávlust. Sâmikuávlukieldâi kuávlust määđhij palvâlussâid sâttih kuit-tâg lede eromâš kuheh já návtt Laapi soti-eennâmkodde puávtáččij motomijn tiilijn čujottid sâmikuávlukieldâi ässei kevttimnâál palvâlusâid 4 §:st uáivildum palvâlusâi juksâmvuodâ vuáđuld meid sâmikuávlukieldâi ulguupiälâsijn toimâohtâduvâin, moh liččii sajaduv peeleeest pyerebeht juksâmnnâál. Jis Laapi soti-eennâmkodde čuojoot sâmikuávlukieldâi ässei kevttimnâál ovdâmerkkân vuáđutiervâsvuodâhuolâttâs palvâlusâid Muonios orroo toimâohtâduvâst, te äššigâsâst ličij vuoigâdvuotâ kevttid palvâlusâin sâmikielâ, veikâ palvâlusah liččii finniimist meid sâmikuávlukieldâi kuávlust orroo toimâohtâduvâst.

Ceehi 2 momentist ličij lasseen čujottemnjuolgâdus, mon miel vuoigâdvuodâst kevttid sâmikielâ asâttiččii mudoi sâami kielâlaavâst. Sâami kielâlaavâst asâtteh sâmmilii vuoigâdvuodâst kevttid jieijâs kielâ virgeomâháin sehe virgeomâhái kenigâsvuodâin olâšuttid já ovdedid sâmmilij kielâlijd vuoigâdvuodâid. Sâmmiliist lii sâami kielâlaavâ 4 § miel vuoigâdvuotâ jieijâs

ääšist, tai ääšist mast sun lii kuullâmnâál, kevttiđ laavâ heiviittemsuárgán kullee virgeomâháást sâmikielâ. Virgeomâhâš ij uážu rajjiđ tai piettâliđ säämi kielâlaavâst asâttum njuolgâdusâi olâšutmist toin aggáin, ete säämilâš máttá meid eres kielâ, tego suomâ- tai ruotâkielâ. Säämilij kielâliih vuoigâdvuodah láá laavâ 3 lovo miäldásávt vijdásuboh sâmikuávlust. Sâmikuávlust säämmiliist lii 11 § miäldásávt vuoigâdvuotâ kevttiđ valjimis mielđ suomâ- tai sâmikielâ, ko ášástâl laavâ heiviittemsuárgán kullee virgeomâháást. Taat vuoigâdvuotâ ij lah räijejum jieijâs áášán.

Säämi kielâlaavâ 19 § mielđ njálmálii kiedâvušmist, mii tábâhtuvâ virgeomâháást, äšši kalga viggâđ adelid sâmikielâ mättee ulmuu tipšomnáál. Jis virgeomâháást ij lah sâmikielâ mättee olmooš, te virgeomâhâš kalga ornid tulkkum nuuvtá. Säämi kielâlaavâ ovdâpargo mielđ lahâiävtuttâssáin viggii vaiguttiđ toos, ete tulkkum já jurgâlem pásáččii kuulood nubesajasâš vyeihin äššigâs já virgeomâháá ohtâvuodáin. Váldun-juolgâdus ličij ääši kiedâvuššâm sâmi-kielân tulkkumttáá, jis toos peri ličij máhdulâšvuotâ (HE 46/2003 vp). Sâmikielâlijđ sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs äššigâsâid kolgáččij máhdulâšvuodâi mielđ stivrid sâmikielâ mättee áámmátulmui luus. Siämmâst kalga meid huolâttid tast, ete palvâlus adeleijee ulmust lii pargo vááttám škovlim já áámmátáidu. Jis kielâ mättee áámmátulmuuh iä lah finnimnáál, te virgeomâhâš kalga ornid tulkkum nuuvtá, tai huolâttid jieš tulkkuumist. Säämi kielâlaavâ 14 § mielđ virgeomâhâš kalga par-govievâ palvâlusân váldidijn sâmikuávlust anneeđ huolâ tast, ete ton pargoviehâ jieškote-uv virgâduvâst teikkâ eres toimâsaajeest puáhtá palvâlid äššigâsâid meiddei sâmikielân. Virgeomâhâš kalga lasseen škovliittâs ornimáin já eres toimâiguin anneeđ huolâ tast, ete pargovievâst lii virgeomâháá pargoi vátámâšâid tevdee sâmikielâ táidu. Säämi kielâlaahâ ana sistees sierâ njuolgâdusâid pargovievâ sâmikielâ tááidust já toos kyeskee tohâlâšvuotâvátámâšâin sehe páhlâlii virgerijjâvuodâst já pargoost luovâsmitmist sâmikielâ tááidu haahâm várás.

Säämi kielâlaavâst láá meid njuolgâdusah virgeomâhái tiedeetmist sehe kielâlijđ vuoigâdvuodâid ovdedeijee tooimáin. Virgeomâhâš kalga 8 § mielđ kevttiđ aalmugân čujottum tiedeetmist meiddei sâmikielâ. Virge-omâhái almottâsah, kulluuttâsah já uáinimnáálpieijâmeh sehe eres aalmugân adelum tiädâttâsah sehe uápistemtaavluh já aalmug kiävtun uáivildum luámáttuvah tevdimravvuidiskuun kalgeh sâmikuávlust rah-tuđ já adeluđ meiddei sâmikielân. Virgeomâhááh kalgeh lasseen ovdediđ kielâlij vuoigâdvuodâi olâšume säämi kielâlaavâ 5 lovo prinsiipij miäldásávt.

Iävtutteh, ete säämi kielâlaavâ nubâsmiteh soti-eennâmkuudij vuáđudem ohtâvuodâst tienuuvt, ete Laapi soti-eennâmkodde lasettuuččij virgeomâháid, moh kuleh laavâ heiviittemsuárgán. Toos lasseen Laapi soti-eennâmkodde kolgáččij nuávdittiđ säämi kielâlaavâ 3 lovo njuolgâdusâid meid sâmikuávlul ulguubeln ášástâlmist tagaráin ulmuin, kiän päikkikielâ lii lánudâh, Aanaar, Suáđigil tai Učjuuhâ. Iävtuttum nu-bâstusâiguin viggeh visâsmittiđ tom, ete säämilij kielâliih vuoigâdvuodah siäiluh, ko pargoh sirdâšuveh kieldáin soti-eennâmkoodán. Keevâtlávt iävtuttumnâál ornimlaavâ 5 §:jn rajjiččii uási Laapi soti-eennâmkode ornimovdâsvástádâsâst orroo sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs palvâlusâin säämi kielâlaavâ heiviittemsyergi ulguubel.

Ceehi 3 momentist asâttiččii äššigâs já pyeccee uásálistem turviimist tiilijn, main äššigâsâst tai pyeccest já pargein ij lah ohtsâš kielâ tai olmooš ij aiccâ- tai sárnumváádu tai eres suujâ tiet pyevti addiittállâđ. Palvâlusâid addeldijn kolgáččii talle máhdulâšvuodâi mielđ huolâttid tulkkuumist já tuulhâ hahâmist. Njuolgâdus heiviittiččii toos lasseen, maid ovdiibeln 1 já 2 momentist asâttuvvoo adai ovdâmerkkân tiilijn, main äššigâsâst ij lah iävtuttemes vuoigâdvuotâ finniđ palvâlus jieijâs kielân tai kevttiđ jieijâs kielâs. Tágárijn tiilijn kolgáččii huolâttid tast, ete olmooš finnee tuárvi ibárdâs ääšis siskâldâsâst já merhâšu-umeest já puáhtá olgospyehtiđ uáivilis. Jis ij lah máhdulâš finniđ tuulhâ saje alne, te addiittâlmist kolgáččii huolâttid eres vuovijguin.

Njuolgâdus västidičij ääši peeleeest vyeimist orroo sosiaalhuolâttâs äššigâslaavâ 5 § 3 moomeent já pyecceelaavâ 5 § 2 moomeent. Virgeomâháá kenigâsvuodâst ovdediđ seevvimkielâ kev-tee máhđulâšvuodâid kevttid jieijâs kielâs já finnid tiäđu jieijâs kielân asâttuvvoo seevvimkielâlaavâst (359/2015). Seevvimkielâlaahâ lii kâržis almoslaahâ, moin ovdeduvvoo syemmilii já suomâruátálie seev-vimkielâ kevtee kielâlij vuoigâdvuodâi olâšume keevâtlávt. Aamnâsliih njuolgâdusah seevvimkielâ kevtee kielâlij vuoigâdvuodâin kuleh sierâ haldâttâhsuorgijd kyes-kee lahâaasâtmân. Seevvimkielâlaahân kyeskee haldâttâs iävtuttâs (HE 46/2003) miel vuoigâdvuotâ virgeomâháá ornim tulkkuumân já jurgâlmân lii te-hálâš uási seevvimkielâ kevtee kielâlij vuoigâdvuodâid. Syemmilii já suomâruátálie seevvimkielâ kevttim kalga väldiđ huammâšumân sehe jieškielâlii palvâlus já tulkkum orniimist soti-eennâmkuudijn. Ko palvâlusâi uárnejejei kyeddimnahcâ lassaán já sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs palvâlusâid integristeh oovtâ uárnejejei, te kuávlust kevttimnâál orroo seevvimkielâttâidusiuh sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs pargeeh sehe tulkkum orniimân kevttimnâál naavcah láá ubâlâšvuottân soti-eennâmkode kiävtust.

Ceehi 4 momentist asâttiččii Tave-enâmiij aalmugjesâniij vuoigâdvuodâst kevttid jieijâs kielâ, suomâ-, is-land-, táru-, ruotâ- tai tanskakielâ. Moomeent miel sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs orniidijn kolgâččii huolâttiđ tast, ete Tave-enâmiij aalmugjesâneh pyehtih kevttid jieijâs kielâ Tave-eennâmlie sosiaalpalvâlus-sopâmuš (SopS 96/1996) 5 artikkâlist uáivildum vuovviijn. Mainâšum sopâmuš 5 artikkâl miel Tave-eennâm aalmugjesânist, kote kirjálávt jorgeet nube Tave-eennâm virgeomâháá piälân ovtâškâs so-siaalpalvâlusân já eres sosiaalhuolâttâsân kyes-kee ääšist, lii vuoigâdvuotâ kevttid tanska-, suomâ-, island-, táru- tai ruotâkielâ. Virgeomâhâš kalga talle huolâttiđ tast, ete äššiomâhâš finnee suu tarbâšem tulkkum- já jurgâlemiše táid kielâid. Tiilijn, main kielâst lii stuorrâ merhâšume palvâlus tai hiäđu ulme juksâmân, toimâorgan-gaan kalga, jis máhđulâš, kevttid kielâ, mon äššiomâhâš ibbeerd. Ovdiebeln pahudum miärâdâsah kyeskih meid tiervâsvuodâpalvâlussâid já pyecceetiipšon. Eres oosijn nuávditteh kesimâánu 17. peeivi 1981 tohhum tave-eennâmlie kielâsopâmuš miärâdâsâid.

Mii ceehist asâttuvvoo soti-eennâmkoddeest, heiviittuuččij meid HUS-eennâmkoddeovtâstumân tienuuvt ko iävtuttum laavâ 1 § 4 momentist asâttuvvoo.

7.7 Laahâ soti-eennâmkuudij ruttâdmist

20 §. Sämikielâlášvuotâlase. Sämikielâlášvuotâlase kiävtâččii Laapi soti-eennâmkode, mon kuávlust láá sämikuávlv kieldah, sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs rekinistmâslij koloi meri-demvuáduštâssân.

Sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs orniimist adelum laavâ 6 § vuáđuld äššigâsâst lii vuoigâdvuotâ kevttid sämikielâ sämikuávlust pyevtitemnâál sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin sehe Laapi soti-eennâmkode kuávlust tagariijn sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin, maid pyevtitteh tuše sämikuávlv ulguubeln orroo toimâohtâduvâin (ovdâmerkkân spesiaalpyecceetiipšo). Toos lasseen äššigâsâst lii vuoigâdvuotâ kevttid sämikielâ Laapi soti-eennâmkoddeest sämikuávlv ulguubeln orroo toimâohtâduvâin pyevtitemnâál sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin, maid Laapi soti-eennâmkode lii čujottâm sämikuávlv kieldâi ässei kevttimnâál palvâlusâi juksâmvuodâ vuáđuld (ovdâmerkkân motomeh Muoniost adelemnâál palvâlusah). Vuoigâdvuodâst kevttid sämikielâ asâttuvvoo mudoi säämi kielâlaavâst (1086/2003).

Sämikielâlášvuodâ vuáđuld miärâšuvvee soti-eennâmkode rekinistmâslij koloid rekinistâččii tienuuvt, ete kiärduh Laapi soti-eennâmkode sämikielâlij ässei mere sämikielâlášvuodâ vuáđuhoddiijn. Návt Laapi soti-eennâmkode sämikielâlij ässei lohomere ovdânem vaaijut sämikielâlášvuotâlase peht jyehimnâál ruttâdem olesmiärân. Sämikielâlášvuodâ vuáduhaddeest

asättiččii 13 § 5 moomeent miel jyehi ive staatâräädi asättássáin. Sámikielâlâšvuotálase hammiččij suulân 0,0131 prooseent soti-eennâmkuudij staatâ ruttâd-mist.

Sámikielâlâšvuotálase vuáduld miärášuvvee rekinistmâslijd koloid Laapi soti-eennâmkoodán rekinistáččii čuávuvávt:

PH SL * sámikielâlij ässei lohomeeri Laapi soti-eennâmkoddeest, mast PH SL = sämi-kielâlâšvuodâ vuáduhadde.

Sámikielâlij ässei meeri meriduuččij Lovottâhkuávdáa aalmugráhtuslovottuv vaarijtipšomive ovdedejje ive tade oovdeb ive loppáive tiáđui miel.

7.35 Säámi kielâlaahâ

Säámi kielâlaahân iávtutteh toohâmnaál soti-eennâmkoddelaaavâ aasâtmist šaddee velttidmettum nubástusáid. Iávtuttum nubástusáiguin viggeh visásmittid tom, ete sämmilij kielâliih vuoigâdvuodah siáiluh ko tooimah sirdâšuveh kieldâin soti-eennâmkoodán. Laavâ eres nubásmittentáárbuh, tego virgeomáháin já lahâaasâtmist šoddâm nubástusâi vaattâm sehe laavâ ovdedem tááhust teháliih nubástustáárbuh, olášuttojeh sierâ.

2 §. Laavâ heiviittensyergi. Virgeomáháid, moid laahâ 1 saje miel heiviittuvvoo, lasettuuččii Laapi soti-eennâmkode virgeomáhááh sehe tagarij soti-eennâmkoddeovtástuumij virgeomáhááh, main Laapi Sote-eennâmkodde lii jesânin. Ulmen lii turviđ sämmiláid vuoigâdvuodâ kevttid jieijás kielás, ko sirdeh tooimáid kieldâin soti-eennâmkoodán.

Siámmást iávtuttuvvoo, ete 1 saje sânihäämi čielgâsmiteh kieldâi já kieldâovtástuumij uásild tienuuvt, ete säáni toimâorgaaneh sajan piejáččii säáni virgeomáhááh. Haldáttâs iávtuttásâst HE 46/2003 vp iávtuttum heiviittensyerginjuolgâdusâst čujottii almolubbooht lánuduv, Aanaar, Suáđigil já Ucjuvâ kieldáid sehe toid kieldâovtástuumij, main miinii ovdil mainâšum kieldâin lii jesânin. Vuádualahâvâljukodde nubásmittij saje nuuvt, ete lasettij kieldâi já kieldâovtástume maŋŋaal säáni toimâorgaan, vâi njuolgâdus västidičij moomeent eres ráhtus já kieldâlaavâ terminologia (PeVM 4/2003 vp). Heiviittensuárgán kyeskee njuolgâdusâst iávtutteh, ete puátteevuodâst kiávttoo säáni virgeomáhâš säáni toimâorgaan sajan vâi lii čielgâs, ete puoh soti-eennâmkode, soti-eennâmkoddeovtástume, kieldâ já kieldâovtástume virgeomáhááh kuleh laavâ heiviittensyergi pírrádâhân. Laavâst láá sierâ njuolgâdusah sámikielâ kevttimist ovdâsteijeevâin toimâorgaanij sehe toimâorgaanij äššikiirijjn.

Udâsmitmist sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâi sehe kááijumtoomâ ornim sirdeh soti-eennâmkudij toimân. Laavâ kenigâsvuodah kuoskáččii Laapi soti-eennâmkoodán, ko tot hoittáá taid tooimáid. Sämmiliist ličij vuoigâdvuotâ kevttid sámikielâ Laapi soti-eennâmkode virgeomáháin já ovdâmerkkân Laapi soti-eennâmkode ornim kááijumtoomâ palvâlusâin sehe sosiaal- já tiervâsvuodâhuoláttâs palvâlusâin, tego vuáduktiervâsvuodâhuoláttâsâst, spesiaal-pyecceetipšomist, päikkipalvâlusâst já eres puárásijpalvâlusâin, vâdulijpalvâlusâin, párnáisuojálmist já ravviittâhpalvâlusâin, tienuuvt ko säámi kielâlaavâst asâtteh. Sosiaal- já tiervâsvuodâhuoláttâs orniimist adelum laavâ 5 § miel vuoigâdvuotâ ličij kuittâg räijejum sámikuávlu kieldâin olášuttemnaál sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlussáid sehe Laapi soti-eennâmkode eres kuávluin tagaráid sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlussáid, maid pyevtitteh tuše sámikuávlu kieldâi ulguubeln orroo toimâohtâduvâin. Toos lasseen äššigâsâst ličij vuoigâdvuotâ kevttid sámikielâ Laapi soti-eennâmkoddeest sámikuávlu kieldâi ulguubeln orroo toimâohtâduvâin pyevtittemnaál sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin, maid Laapi soti-eennâmkodde lii čujottâm sámikuávlu kieldâi ässei kevttimnaál sosiaal- já tiervâsvuodâhuoláttâs orniimist adelum laavâ 4 §:st uáivil-dum palvâlusâi juksâmvuodâ vuáduld.

Säämi kielâlaavâ miäldásâš vuoigâdvuotâ kevtiid sâmikielâ kuoskâččij meid ovdâmerkân Laapi soti-eennâmkode faallâm stivriimân já ravviimân sehe viermiášástálmân. Riehtikanslervirgádâh lii Kela sâmikielâlâid palvâlussáid kyeskee čuávdušist OKV/1161/1/2018 annaam, ete tuáimee viermiášástállâmpalvâlusâst lii eromâš tehâlâš merhâšume, ko ovdedeh já lasetteh haldâttuv digitalisaatio, já tot ij lah sâmmilij kielâlij vuoigâdvuodâiguin já oovtviärdásâšvuodâin oovtnälásâš, ete sâmikielâliih äššigâsah iä juuvâ taam palvâlemkanava. Išeriehtikansler uáinu miel Kela viermiášástállâmpalvâlus tehâlâšvuotâ já digitalisaatio ávhâlâšvuotâ tiäduttuvvojeh sâmikuávlust, ko kuávlust láá kuhes kooskah já toimâsajeh láá uccáá kuávlv eennâmtiedâlii stuáruduv háárán.

2 já 3 soojijn mainâšum ”ovdil mainâšum kieldâin” uáivilduuččii ain eidu 1 saajeest mainâšum Iänuduv, Aanaar, Suádigil já Učjuuvâ kieldah iäge puoh Laapi soti-eennâmkode kuávlv kieldah. Tuámustoovlj já soojijn mainâšum virgeomâhái virgekuávluh luávdih keevâtlávt kuittâg meid Laapi soti-eennâmkode kuávlv iäge tuámustoovlj já mainâšum virgeomâhái kuávlvuávhoid lah soti-eennâmkodeudâsmittem keežild puátimin nubástusah. Tienuuvt 2 já 3 soojij táálâš sânihäämi uáivildičij keevâtlávt meid ovdâmerkân Laapi soti-eennâmkode toohâm miärdâssáid kyeskee väidimij kiedâvuššâm haldâttâhtuámustoovlist já soti-eennâmkode toomân kyeskee kuoddâlmij kiedâvuššâm kuávlv haldâttâhvirgâduvâst.

3 §. Miäruštálmeh. Ceehist valduuččij meddâl čujottâs sâmitiggeest adelum laavâ miäldásii sâmmilâšmiäruštálmân já ceehi táálâš 2 saje komettuuččij. Táálâš säämi kielâlaavâ čujottâsnuolgâdus sâmitiggelaavâ miäruštálmân lii muálkkáá, ko sâmitiggeest adelum laavâ 3 § miäldásâš miäruštállâm lii aldasávt čonnum merkkiimân sâmitige valjâluvättálmân já miärdâsân, mon valjâlvdikodde lii ääšist toohâm.

Vuáđulaavâ 17 § 3 momentist tähideh sâmmilij vuoigâdvuodâ algâaalmugin paijeentoollâd já ovdediđ jieijâs kielâ já kulttuur. Njuolgâdus torvee sâmmilij sajattuv staatâ áinoo algâaalmugin toos lohtâseijee aalmugijkoskâsijn sopâmušâin ittee vuoigâdvuodâiguin (PeVM 12/2014 vp). Säämi kielâlaahâ kalga olâšuttid taam vuáđulaavâ njuolgâdus. Addelmâin kielâlijd vuoigâdvuodâid sâmmilâid halijdeh tiäduttid sâmmilij sajattuv algâaalmugin. Vyeimist orroo laavâ čujottâs sâmitiggeest adelum laavâ 3 §:ân puáhtá adelid tom ibárdâs, ete tuše valjâluvättálmân merkkejum olmooš puávtáččij säämi kielâlaavâ uáivildem merhâšumeest kevtiid sâmikielâ. Sâmitiggeest adelum laavâ 23b § miel valjâluvättállâm já tast orroo tiäduid ij uážu kevtiid eres tárguttâsân ko sâmitige vaaljâi tooimâtmân. Tienuuvt virgeomâháast ij lah keevâtlíi heiviittemtiileest máhđulâšvuotâ tárhistiđ ääsi, ko valjâluvättállâm lii jieškote-uv vaaljâi tooimâtmân uáivildum luvättállâm vaaljâi jienâvuoigâdvuodâlijn. Veikâ ij lah raportistum, ete taat ličij tuodâi tovättâm taan räi čuolmâid keevâtlíi heiviittemtiileest, te vuoigâdvuodâ sâmi-kielâ kevttimân ij koolgâ puáttevuodâst čonnâđ sâmitiggeest adelum laavâ 3 § miäldásii miäruštálmân.

Säämi kielâlaavâ njuolgâdusáid puáhtá verdidid meid kielâlaavâ (423/2003) västideijee njuolgâdussáid. Kielâlaavâ 2 § miel laavâ tárguttâsân lii turvid vuáđulaavâst asâttum juáhháá vuoigâdvuodâ kevtiid tuámustoovlist já eres virgeomâháast jieijâs kielâ, jo-uv suomâkielâ teikâ ruotâkielâ. Laavâst ij lah miäruštállum suomâ- teikâ ruotâkielâlii ulmuu, peic laavâ ulmen lii, ete juáhháá vuoigâdvuotâ vuoigâlii riehtijotemân já šiev haldâttâhân tähiduvvoo kielâst peerusthánnáá já ete ovtâskâs ulmuu kielâlijd vuoigâdvuodâid olâšuteh nuuvt, ete toid ij taarbâs sierâ keessiđ.

Meid vuáđulahâvâljukodde lii annaam smiettâmušâstis 12/2014 vp, ete vuoigâdvuodâ ášástállâđ sâmikielân virgeomâháin ij koolgâ lahteđ sâmitiggelaavâ sâmmilâšmiäruštálmân já lii annaam velttidmettumin, ete haldâttâs seelvât huápulávt táarbu nubâsmittid säämi kielâlaavâ ovdil mainâšum vuovviin. Eres lahâaasâtmist, el. kieldâ vuáđupalvâlusâi staatâuásist adelum laavâ

(1704/2009) 4 § 9 saje (676/2014) miäruštállám miel ton laaväst uáivilduvvoo sámi kielálijn olmooš, kote lii almottám aalmugtiätuoornigist já Aalmugregisterkuávdáá visásmittem-palvâlusáin adelum laavâ 3 §:st uáivildum aalmugtiätuoornigán eenikiellán sámi kielâ. Aalmugtiätuoornigán puáhtá kuittâg merkkid tuše oovtâ eenikielâ, já tondiet sámi kielâlâžžán registeristum ulmuuh láá sámitige árvuštállám miel ucceeb ko monni sámi kielâ sárnoo sámmiliih. Juáhás puáhtá rijjá valjid jieijás kielâ, iäge merkkiimist aalmugregisterán lah njuolgâ riehtivai-kuttásah. Toos lasseen tuávádâh ”sámi kielâlâš” lii uáli tulkkumvárásâš. Tienuuvt miäruštállám ij kolgâččij čoonnâd meid aalmugregisterán tohhum eenikielâmerkkiimán, ko tot puáhtá rajiid kielálij vuoigâdvuodái olásume keevâtlávt. Tai agâiguin iävtuttuvvoo, ete čujottás sámitiggeest adelum laaväst sámmilii miäruštállám uásild váldoo meddâl já ceehi 2 saje komettuvvoo.

6 §. *Sámi kielâ kevttim ovdâsteijeevâš toimâorgaanijn.* Čiäkán lasettiččii soti-eennâmkode ovdâsteijeevâš toimâorgaanijd. Ko sirdeh toomâid kieldâi ovdâsteijeevâš toimâorgaanijn soti-eennâmkode toimâorgaanáid, te sámmiliist ličij siämmaálágán vuoigâdvuotâ kevttid sámi kielâ ko ovdil kieldâin.

11 §. *Eromâš kenigâsvuodâh.* Sámmilij kielálij vuoigâdvuodâh já virgeomâhái kenigâsvuodâh láá laavâ 3 lovo miäldásávt vijdâsuboh sámi kuávlust. Njuolgâdus miel laavâ 12-16 § heiviitteh tain laavâ heiviittemsuárgán kullee virgeomâhái virgâduvâin já eres toimâsoojijn, moh láá sámi kuávlust. Vyeimist orroo laavâ vuáduštásâi miel, jis virgeomâháast láá virgâduvah tâi eres toimâsajeh sehe sámi kuávlust ete ton ulguubeln, te tot kolgâččij nuávdittid 3 lovo njuolgâdusâid tuše virgâduvâin já toimâsoojijn, moh láá sámi kuávlust. Suádigil kieldâ kuávdâščuákkipäähist orroo palvâlusah láá tienuuvt pááccám 3 lovo njuolgâdusâi heiviittemsyergi ulguubel, ko toh iä lah sámi kuávlun kullee Laapi palgâs kuávlust. Njuolgâdusán lasettuuččij 2 moomeent, mon miel Laapi soti-eennâmkodde kolgâččij talle, ko ášástâl taggaar ulmuin, kiän päikkikielâ lii Iänudâh, Aanaar, Suádigil tâi Ucjjuhá, te meid sámi kuávlun ulguubeln nuávdittid, maid asátteh 12-16 §:st. Návt turviicčii sámi kuávlun kieldâin ässe sámmilij kielálij vuoigâdvuodái siäilum tááláá täásist, ko sirdeh toomâid kieldâin soti-eennâmkoodán. Nubâstus miel 3 lovo njuolgâdusâi heiviittemsyergi vijdán, mutâ toos lii tárpu, vâi kielálij vuoigâdvuodâh iä hiä-juluu. Sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâi uásild vuoigâdvuodâ ášástállâd sámi kielán sámi kuávlun ulguubeln lii kuittâg tárguttás rajiid sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttás orniimist adelum lavvâin.

12 §. *Vuoigâdvuotâ kevttid sámi kielâ virgeomâháin.* Ceehi 1 moomeent miel sámmiliist lii vuoigâdvuotâ kevttid virgeomâháin ášástáldijn valjimis miel suomâ- tâi sámi kielâ. Taat vuoigâdvuotâ ij lah räijejum tuše jieijás áásán. Uddâ 2 moomeent miel sámmiliist, kiän päikkikielâ lii Iänudâh, Aanaar, Suádigil tâi Ucjjuhá, ličij vuoigâdvuotâ kevttid sámi kielâ Laapi soti-eennâmkode virgeomâháin ja ovdâmerkân Laapi soti-eennâmkode ornim kááijumtoomâ já sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttás palvâlusáin 11 § miäldásávt meid sámi kuávlun ulguubeln. Puáttevuodâst 11 § miäldásâš vijdâsuboh ášástállám vuoigâdvuotâ ličij te meid ovdâmerkân Laapi soti-eennâmkode virgeomâháin Suádigil kieldâst. Sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâi uásild vuoigâdvuotâ ášástállâd sámi kielán sámi kuávlun ulguubeln ličij kuittâg räijejum sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttás orniimist adelum lavvâin tagaráid sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlussáid, maid pyevtitteh tuše sámi kuávlun kieldâi ulguubeln orroo toimâsoojijn sehe tagaráid sámi kuávlun kieldâi ulguubeln orroo toimâohtâduvâin pyevtittemnáál sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlussáid, maid Laapi soti-eennâmkodde lii čujottám sámi kuávlun kieldâi ässei kevttimnáál sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttás orniimist adelum laavâ 4 §:st uáivildum palvâlusâi juksámvuodâ vuáduhd.

Laavâ 19 § miel njálmálâš kiedâvušmist, mii tábáhtuvâ virgeomâháast, äšši kalga viggâd ade-liid sámi kielâ táidusii ulmuu tipsomnáál. Jis virgeomâháast ij lah sámi kielâ táidusâš olmooš, te virgeomâháš kalga ornid nuuvtâ tulkkum. Njuolgâdus vuáduštásâi miel lahâiävtuttásâst viggii vaiguttid toos, ete tulkkum já jurgâlem kuuloold pásáččii nubesajasii vyehhin äššigâs já virgeo-

máháá koskâsijn ohtâvuodâin. Váldunjuolgâdussân ličij ääsi kiedâvuššâm sâmielân tulkkumt-táá, jis peri toos ličij máhđulâšvuotâ (HE 46/2003 vp). Laahâ ana sistees sierâ taan ulme tuárjoo njuolgâdusâid virgeomáháá pargei sâmielâ tááidust já toos kyeskee tohálâšvuotâvátámâšâin sehe pálháli virgeriijást já luovâsmitmist pargoost sâmielâ tááidu haahâm várás.

Ceehi 2 momentân lasettuučij Laapi soti-eennâmkodde. Njuolgâdus mielđ sâmmiliist, kote lii 1 moomeent mielđ kiävttâm Laapi soti-eennâmkode virgeomáháást sâmielâ, ličij vuoigâdvuotâ kevttid sâmielâ meid sâmikuávlv ulguubeln staatâ virgeomáhâin talle, ko toh nubâstusuuccâmvirgeomáhâžžân kiedâvušeh Laapi soti-eennâmkode virgeomáháást joton puáttâm aasijd. Nubâstusuuccâmvirgeomáhâžžân Laapi soti-eennâmkode uásild toimâččii haldáttâtuámustoovlh, moi virgekuávlvuh jo táäl luávdih Laapi soti-eennâmkode kuávlv. Tuámustoovlj kuávlvuávhoid iä soti-eennâmkoddeuđâsmittem ohtâvuodâst toovâ nubâstusâid. Njuolgâdus kenigítâččii siämmâid virgeomáhâid, kiäh jo táäl nubâstusuuccâmvirgeomáhâžžân kiedâvušeh sâmikuávlv virgeomáháást joton puáttâm aasijd.

14 §. *Sâmielâ táidu já toos kyeskee tohálâšvuotâvátámâšah.* Ceehi 2 moomeent tohálâšvuotâvátámâš uláttiččii kuoskâđ meid soti-eennâmkode já -eennâmkoddeovtâstume virgeomáhâi pargeid soti-eennâmkoddelaavá miäldâsii oornigist. Njuolgâdus västidičij taan uásild almossiärvâduvá pargein vattum kielâtááidust adelum laavâ (424/2003) västideijee njuolgâdus.

Ceehi 1 moomeent mielđ virgeomáhâš kalga talle, ko váldâ pargeid palvâlusân, te huoláttid tast, ete ton pargeeh jieškote-uv virgâduvâst tai eres toimâsaajeest pasteh palvâlid äššigâsâid meid sâmielân. Šiev vyehhin sâmielâlij occei movtjidiťmân puáhtâ anneeđ ovdâmerkkân sâmielâ tááidust máksimnáál kielâlase.

16 §. *Sâmielâ kevttim kieldâ já soti-eennâmkode äššikiirjijn.* Njuolgâdus mielđ kieldâst, mast sâmielâlij uásus kieldâ aalmugist lii ovdebâá ive vuossâmuu peeivi lamaš stuárráb ko ohtâ kuálmâdâs, kieldâ toimâorgaan kalga kevttid meiddei sâmielâ njuolgâdusâst mainâšum äššikiirjijn. Keevâtlávt áinoo kieldâ, mast sâmielâlij uásus lii uláttâm mainâšum kuálmâdâsân kieldâ aalmugist, lii Ucuuvâ kieldâ. Njuolgâdus mielđ eres-uv kieldâst kieldâ toimâorgaan kalga kevttid sâmielâ tagarijn äššikiirjijn nuuvt viđđáht ko jieš kuoráttâl. Algâalgâlii njuolgâdus ovdâpargoj mielđ njuolgâdus kuáskâ sâmielâ kiävttun taan kieldâin, moi virgâdâh lii sâmikuávlust. Njuolgâdus lii merhâšitte sâmielâ kiävttu já sâmielâlii tiädufinnim ovdedem tááhust já ko soti-eennâmkoddeuđâsmittem ovdân, te kalga visâsmittid, ete kielâliih vuoigâdvuodâh já soti-eennâmkode ässei tiädufinnimvuoigâdvuodâh iä hiäjuluuččii, ko sirdeh tooimâid kieldâin soti-eennâmkoodân. Taan suujâst iävtutteh, ete njuolgâdusân lasettuvvoo Laapi soti-eennâmkode. Nubâstus mielđ meid Laapi soti-eennâmkode kolgâččij kevttid sâmielâ kuoráttállâm miäldâsávt tagarijn pevdikiirjijn já eres äššikiirjijn, maid iä koolgâ adelid priivaat äššiomáhâžžân já main lii almolâš merhâšume. Vuáduštállum ličij kevttid sâmielâ kuittâg tagarijn almoli merhâšume aasijn, moh kyeskih oles soti-eennâmkode kuávlun, mielđ luhâmâin sâmikuávlv. Talle äššikirjeest ličij vuáduštállum ráhtid ucemustâá čuákánkiäsu sâmielân. Sâmielâ kevttim kuoráttáldijn ličij vuáduštállum váldid huámmâšumán, ete mon ennuv västideijee äššikirjeh láá ovdil jurgâlum sâmikuávlv kieldâin sâmielân, vái tai kieldâi ässei tiädufinnimvuoigâdvuodâh iä merhâšitteht hiäjuluuččii. Toos lasseen iävtutteh, ete njuolgâdusân lasettuvvoo nubbe moomeent, mast asâttuvvoo Laapi soti-eennâmkode kenigâsvuodâst kevttid sâmielâ. Kenigâsvuotâ kuoskâččij kuittâg tuše äššikirjijd, main lii almoli merhâšume lasseen eromâš merhâšume sâmmilâid. Tágáreh pyehtih lede ovdâmerkkân sâmielâ lãvdikode pevdikirjeh já soti-eennâmkode eres sâmielâláid tai sâmikuávlust pyevtittemnáál palvâlussâid tai mudoi eromâšávt soti-eennâmkode sâmmilâšaalmugân kyeskee tehâliih äššikirjeh.

17 §. *Finnodâhljádâsah sehe staatâ, soti-eennâmkode teikkâ kieldâ omâstem finnoduvah.* Cekki kuuskâččij puátteevuodâst meid tagaráid palvâlusâid pyevtittejee finnoduvváid, main Laapi soti-eennâmkoddeest lii meridemváldi.

22 §. *Ovdâsvástádâs jurgâlmist teikkâ tulkkuumist šoddâm koloin.* Ceehi 2 moomeent kuuskâččij puátteevuodâst meid Laapi soti-eennâmkoodán sehe taggaar soti-eennâmkoddeovtâstumán, mast Laapi soti-eennâmkodde lii jesânin.

23 §. *Jurgâlus haahâm äššigâs kuástádâssáin.* Cekki kuuskâččij puátteevuodâst meid Laapi soti-eennâmkoodán sehe taggaar soti-eennâmkoddeovtâstumán, mast Laapi soti-eennâmkodde lii jesânin.

25 §. *Páhlâlâš virgerijjâvuotâ já luovvim pargoost sâmi kielâ tááidü haahâm várás.* Ceehi 2 moomeent kuuskâččij puátteevuodâst meid Laapi soti-eennâmkoodán sehe taggaar soti-eennâmkoddeovtâstumán, mast Laapi soti-eennâmkodde lii jesânin.

31 §. *Staatâ ekonomâlâš ovdâsvástádâs.* Staatâ budjetist kalga ihâsávt čujottid meriruudâ staatâtorjuid säämi kielâlaavâ heiviitmist šaddee eromâš lasekoloi luávdim várás. Ovdâmerkân tiäta äššikiirjij jurgâlmist jieškote-uv sâmi kielân já sâmi kielâlii tiedeetmist šaddeh jyehi ive koloh säämi kielâlaavâ heiviittemsuárgán kullee virgeomâháid. Toorjá lii meid miedettum sâmi kielâ škovliimân uásálistmist šaddee sajasâškoloii luávdimân. Njuolgâdus lii tienuuvt merhâšittee sâmi kielâi paijeentoolâm uásild, ko staatâtorjuuh taheh máhdulâžžân kielâ kevttim virgeomâháin já tienuuvt taan vuoigâdovuodâ pehtilis olâšume keevâtlávt. Ulmen ij kuittâg lah, ete staatâtorjuin luávdâččii šoddâm koloid ollâsávt. Staatâtorjuu láá puáhtám uuccâđ kieldah já sierâlágán siärvâduvah. Staatâtorjuu uázžon ij pyevti lede priivaat olmooš ijge toimânommâ. Staatâ ekonomâlâš ovdâsvástádâs kuuskâččij puátteevuodâst meid Laapi soti-eennâmkoodán ko sirdeh toos toomâid.

32 §. *Sâmi kielâ sajattâh motomijn haldâttâhsuorgijn.* Haldâttâs iävtuttâs ovdâskoodán sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs sehe kâáijumtoomâ ornim udâsmitmân já soti-eennâmkoodij vuáđđudmân kyeskee lahâaasâtmin ana sistees sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs orniimist adelum laavâ. Ton 5 § 2 momentist láá iävtuttâm ašâtemnáál sâmi kielâ kiävtust sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs palvâlusâin čuávuvávt: ”Äššigâsâst lii vuoigâdovuotâ kevttid sâmi kielâ sâmi kuávlui kieldâin pyevtittemnáál sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin sehe eres Laapi soti-eennâmkode kuávlust tagarijn sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin, maid pyevtitteh tuše sâmi kuávlui kieldâi ulguubeln orroo toimâohtâduvâin. Toos lasseen äššigâsâst lii vuoigâdovuotâ kevttid sâmi kielâ Laapi soti-eennâmkoddeest päikkikuávlui kieldâi ulguubeln orroo toimâohtâduvâin pyevtittemnáál sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin, maid Laapi soti-eennâmkodde lii čujottâm sâmi kuávlui kieldâi ässei kevttimnáál 4 §:st uáivildum palvâlusâi juksâm vuodâ vuáđuld. Vuoigâdovuodâst kevttid sâmi kielâ asâttuvvoo mudoi säämi kielâlaavâst (1086/2003).” Čujottâsnjuolgâdus ovdil mainâšum sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs orniimist adelum laavâ njuolgâdusân lii luándus peeleeest informatiivlâš, mutâ taarbâšlâš, ko tot keevâtlávt räijee uási Laapi soti-eennâmkode ornimovdâsvástádâssân orroo sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs palvâlusâin säämi kielâlaavâ heiviittemsyergi ulguubeln. Čujottâsnjuolgâdussâin sajanpiejâččii oovdeb čujottâsnjuolgâdus pyeccee sajattuvâst já vuoigâdovuodâin adelum laahân (785/1992) já sosiaalhuolâttâs äššigâs sajattuvâst já vuoigâdovuodâin adelum laahân (812/2000).

LAHÄIÄVTUTTÄSAH

1.

Soti-eennâmkoddelaahâ

5 loho

Soti-eennâmkode ässei uásálistemvuoigâdvuotâ

33 §

Aalmuglâškielâlâvdikodde já sâmielâ lâvdikodde

Kyevtkielâlii soti-eennâmkoddeest lii aalmuglâškielâlâvdikodde. Lâvdikode jesânin väljejuvvoje soti-eennâmkode kielâucceeblohon kullee ässeid ovdâsteijee ulmuuh.

Aalmuglâškielâlâvdikode pargon lii:

1) selvättid, árvuštállâd já celkkid tast, ete maht soti-eennâmkoddestiivrâ miärádâsah vaigutteh kielâlij vuoigâdvuotâi keevâtlii olášumán;

2) selvättid, árvuštállâd já miäruštállâd soti-eennâmkode ucceeblovokielân faallâmnáál palvâlusâi táárbu sehe čuávvuđ tai palvâlusâi finnimvuotâ já kvaliteet;

3) čielgiittâsâi, árvuštállâm já čuávvuđ vuáduđ toohâd soti-eennâmkoddehaldättâsân iävtuttâsâid toomân kielâucceeblovo palvâlusâi já palvâluskuálusij ovdedem várás sehe pargovievâ kielâtáiduvátâmâšâin já kielâtááidü ooddedmist; sehe

4) toohâd iävtuttâsâid kyevtkielâlij eennâmkuudij oovtâstpaargon já pargojuáhun kyeskee sopâmuš siskáldâsâst, adelid sopâmušâst čiälkkámuš soti-eennâmkoddestiivrân sehe čuávvuđ sopâmuš olášume.

Lâvdikoddeest pyehtih lede meid eres haldättâhjuolgâdusâst meridum pargoh.

Lâvdikodde kalga adelid jyehi ive soti-eennâmkoddehaldättâsân muštâlus kielâucceeblovo palvâlusâi olášumeest. Soti-eennâmkoddehaldättâs addel soti-eennâmkoddestiivrân čiälkkámuš toomâin, maid lâvdikode adelem muštâlus toovât.

Soti-eennâmkoddeest, moos kulá sâmielâlii orro kieldâ, lii sâmielâ lâvdikodde. Lâvdikode jesânin väljejuvvoje sâmielâlii ulmuuh. Ucemustâá kuálmádâs lâvdikode jesâinj kalga nomâttid sâmitige iävtuttem ulmuin. Lâvdikoodân heiviitteh mudoi, mii ovdiibeln asâttuvvo aalmuglâškielâlâvdikoddeest.

2.

Laahâ

sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs orniimist

1 loho

Almoliih njuolgâdusah

4 §

Palvâlusâi finnimvuotâ já juksâmvuotâ

Sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs kalga vuávád já olâšuttid siskâldâs, vijdoduv já kvaliteet peeleeest ta-garin ko äššigâsâi tárbu soti-eennâmkuudijn váátá. Palvâlusâid kalga olâšuttid oovtviárdâsavt, oohtân heiviittum palvâlemubâlâšvuottân sehe nuuvt, ete soti-eennâmkode aalmug táárбуh váldojeh huammâšumán, já alda ulmuid. Palvâlusâid čuákkejeh soti-eennâmkode kuávlust stuárráb ubâlâšvuodâid talle ko palvâlusâi finnimvuotâ já kvaliteet turvim väätih spe-siaalmättim tâi tivrás inves-tistmijd tâi ko palvâlusâi ulmemiäldâsâš, kuástâdâsvaikuttejee já pehtilis olâšuttem väätih tom. Palvâlusâi čokkiimist stuárráb ubâlâšvuodâid vâldikodâlávť já soti-eennâmkuudij sopâmuš vuáđuld asâtteh 9, 34 já 37 §:st.

Sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâid olâšutdijn kalga ovdedid iästuttesvuodâ.

5 §

Palvâlusâi kielâ

Sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs kalga ornid sehe suomâ- já ruotâkielân kyevtkielâlii soti-eennâmkoddeest tienuuvť, ete äššigâs finnee taid kielân, mon sun väljee, jo-uv suomâ- tâi ruotâkielân. Oovtkielâlii soti-eennâmkoddeest sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs uárnejuvoo soti-eennâmkode kielân. Kielâlaavâst (423/2003) asâtteh äššigâs vuoigâdvuodâst kevťid jieijâs kielâs, šoddâd kullud, finnid toimâkirjes su-omâ- tâi ruotâkielân sehe vuoigâdvuodâst tulkkuumân.

Äššigâsâst lii vuoigâdvuotâ kevťid sâmikielâ sâmikuávlu kieldâin pyevtitemnâál sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin sehe Laapi soti-eennâmkode kuávlust tagarijn sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin, maid pyevtitteh tuše sâmikuávlu kieldâi ulguubeln orroo toimâohtâduvâin. Toos lasseen äššigâsâst lii vuoigâdvuotâ kevťid sâmikielâ Laapi soti-eennâmkoddeest sâmikuávlu kieldâi ulguubeln orroo toimâohtâduvâin pyevtitemnâál sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâin, maid Laapi soti-eennâmkode lii čujottâm sâmikuávlu kieldâi ässei kevťtimnâál 4 §:st uáivildum palvâlusâi juksâmvuodâ vuáđuld. Vuoigâdvuodâst kevťid sâmikielâ asâttuvoo mudoi säämi kielâlaavâst (1086/2003).

Jis sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs pargeeh iä haaldâš ton kielâ, maid äššigâs kiávťtá, äššigâs ij aiccâ- tâi sárnumváádu tâi eres suujâ tiet pyevti addiittállâd, te kalga toos lasseen, mii 1 já 2 momentist asâttuvoo, palvâlusâid addeldijn máhđulâšvuodâi mielđ huolâttid tulkkuumist já tuulhâ hahâmist.

Sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs orniidijn kalga lasseen huolâttid tast, ete Tave-enâimij aalmugjesâneh pyehtih kevťid jieijâs, jo-uv suomâ-, island-, táru-, ruotâ- tâi tanskakielâ Tave-eennâimii sosiaalpalvâlussopâmuš (96/1996) 5 artikkálist uáivildum vuovvijn.

7.

Laahâ
soti-eennâmkuudij ruttâdmist

3 loho

Sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs pargoi ruttâdem

20 §

Sämikielâlâšvuotâlase

Soti-eennâmkode rekinistmâsliih koloh, moh meriduvvoje sämikielâlâšvuodâ vuáđuld, rekinistojeh tienuuvt, ete ton soti-eennâmkode, mon kuávlust láá sämikuávlvlu kiieldah, sämikielâlâj ässei mere kiärduh sämikielâlâšvuodâ vuáđuhoddijn. Soti-eennâmkode sämikielâlâj ässei meeri meriduvvoo Lovottâhkuávdáá aalmugráhtuslovottuv vaarijtipšomive ovdedeijee ive tade oovdeb ive loppâive tiädui miel.

35.

Laahâ

säämi kielâlaavâ nubásmitmist

Ovdâskode miärdâs miäldâsávt
komettuvvoo säämi kielâlaavâ (1086/2003) 3 § 2 saje,
nubásmittoo 2 § 1 moomeent, 6 § 1 moomeent, 12 § 2 moomeent, 14 § 2 moomeent, 16 já 17 §, 22 § 2 moomeent, 23 §, 25 § 2 moomeent sehe 31 já 32 §, tagarin ko tain lii 2 § 1 moomeent laavâst 1340/2014 já uásild laavâin 1205/2019 já 1137/2019, já
lasettuvvoo 11 § 2 moomeent čuávuvávt:

2 §

Laavâ heiviittensyergi

Virgeomâhááh, moid taat laahâ heiviittuvvoo, láá:

1) Iänuduv, Aanaar, Suádigil já Ucjuuvâ kieldâi virgeomâhááh, tagarij kieldâovtâstumij toimâorgaaneh, main miinii tain kieldâin lii jesânin; Laapi soti-eennâmkode virgeomâhááh sehe tagarij soti-eennâmkoddeovtâstumij virgeomâhááh, main Laapi soti-eennâmkodde lii jesânin;

2) toh tuámustoovliv já staatâ pirrádâh- já páihálâshaldâttuv virgeomâhááh, moi virgekuávlun ovdiibeln mainâsum kieldah ollásávt teikkâ uásild kuleh;

3) toh kuávluhaldâttâhvirgáduvah já iäláttâs-, jotolâh- já pirâskuávdááh, moi toimâkuávlun ovdiibeln mainâsum kieldah ollásávt teikâ uásild kuleh, já toi ohtâvuodâst tuáimee toimâorgaaneh;

4) sämitigge, sämiaasij rádadállâmkodde já nuorttálâšlaavâ (253/1995) 42 §:st uáivildum sijdáčuákkim;

5) staatâräädi riehtikansler já ovdâskode riehtiäššialmai;

6) kulâtteijeeäššialmai, kulâtteijeerijdolâvdikodde, oovtviärdâsâšvuotâvâldâlâš, täsiárvuvâldâlâš, oovtviärdâsâšvuotâ- já täsiárvulâvdikodde, tiätusyejivâldâlâš já tiätusyejilâvdikodde;

7) Olgospeerrâmlájádâs, Viäruhaldâttâh, Aalmugiäláttâhlájádâs, Eennâmmittedemlájádâs, Digi- já aalmugtiätuvirgádâh já Eennâmtuáluirâtteijei iäláttâhlájádâs;

8) toh staatâ haldâttâhvirgeomâhááh, moh nubâstusuuccâmvirgeomâhážžân kiedâvušeh ovdiibeln mainâsum haldâttâhvirgeomâháin joton puáttám aášijd.

6 §

Sämikielâ kevttim ovdâsteijeevâš toimâorgaanijn

Iänuduv, Aanaar, Suádigil já Ucjuuvâ kieldâi já Laapi soti-eennâmkode toimâorgaanij sämmilijn jesânij lii vuoigâdvuotâ kevttid sämikielâ čuákkimijn sehe pevdikiirján lohtum kirjáljijn ciälkkámušâin. Siämmâš kuáská staatâ lâvdikuudij, komiteai, pargojuávhui já västideijee maanġâjeessânljij toimâorgaanij sämmilâid jesânáid sämikuávlust já talle ko kiedâvušeh eromâšávt sämmilâid kyeskee aášijd ton ulguubeln-uv. Palgâsij ovtâstus já ton stiivrâ čuákkimân uásálistee sämmiliist lii siämmáanáál vuoigâdvuotâ kevttid čuákkimist sämikielâ.

11 §

Eromâš kenigâsvuodah

20

Laapi soti-eennâmkodde kalga nuávdittiid mii 12 – 16 §:st asáttuvvoo ášástálmist taggaar ulmuin, kiän päikkikielâ lii Iänudáh, Aanaar, Suádigil teikkâ Ucjuuhá, meid sámiikuávlu ulguubeln.

12 §

Vuoigâdvvuotâ kevttiid sámiikielâ virgeomáháin

Siämmáš vuoigâdvvuotâ lii sámmiliist sámiikuávlu ulguubeln-uv staatâ virgeomáháin talle, ko toh nubástusuuccâmvirgeomáhâžžân kiedâvušeh Laapi soti-eennâmkode tâi päikkikuávlu virgeomáháast joton puáttám aášijd.

14 §

Sámiikielâ táidu já toos kyeskee tohálášvuodâvátámášah

Sámiikielâ táaidu pyehtih asáttid kielâtaáidun kyeskee tohálášvuodâvátámáššân staatâ virgeomáhái pargoviehân lavvâin teikkâ laavâ vuáduld staatáráadi teikkâ áášânkullee ministeriö asáttássáin sehe soti-eennâmkode já -eennâmkodeovtástume já kieldálij virgeomáhái pargoviehân soti-eennâmkoddelavvâ (xx/202x) já kieldâlavvâ (365/1995) miáldásii oornigist, jis tággáar tohálášvuodâvátámáš ij lavvâin tâi laavâ vuáduld asáttuu. Sámiikielâ táidu annoo eromáš ánsun, veikkâ tot ij lah asáttum virge, toomâ teikkâ pargo tohálášvuodâvátámáššân.

16 §

Sámiikielâ kevttim kieldâ já soti-eennâmkode äššikiirjijn

Taggaar kieldâst, mast sámiikielâlij uásus aalmugist lii ovdebáá ive vuossámuu peeivi lamaš stuárráb ko ohtâ kuálmádâs, kieldâ toimâorgaan kalga kevttiid meiddei sámiikielâ tagarijn pevdikiirjijn já eres äššikiirjijn, moh iä adeluu ovtâskâs äššiuásálâžân já main lii almos merhâšume. Eres-uv kieldâst kieldâ toimâorgaan já Laapi soti-eennâmkoddeest soti-eennâmkode toimâorgaan kalga kevttiid sámiikielâ tágarijn äššikiirjijnis nuuvt vijdáht ko tobdá táarbu.

Toos lasseen Laapi soti-eennâmkode toimâorgaan kalga kevttiid meid sámiikielâ pevdikiirjijn já eres äššikiirjijn, moh iä adeluu ovtâskâs äššiuásálâžân já main lii almos merhâšume, ko äášist lii eromáš merhâšume sámmiláid.

17 §

Finnodâhlájádâsah sehe staatâ, soti-eennâmkode teikkâ kieldâ omâstem finnoduvah

Staatâ finnodâhlájádâs sehe taggaar palvâlus pyevtitteijee finnodâh, mast staatâst, Laapi soti-eennâmkoddeest teikkâ oovtâ teikkâ maangâ 2 § 1 moomeent 1 saajeest uáivildum kieldâst lii meridemvâldi, kalga sámiikuávlust adeliid taan laavâst vattum kielâlii palvâlus já tiedettiid aalmugân meiddei sámiikielân toomâ šlaajâ já äššiohtâvuodâ vaattám vijdoduvâst já vuovvijjn, mon ubálášvuottân árvuštâldijn ij pyevti anneeđ finnodâhlájádâs teikkâ finnoduv peeleeest kuáhtuttemmin. Ko staatâ finnodâhlájádâs hoittáá virgeomáhâšpargo, te toos heiviittuvvoo, mii taan laavâst asáttuvvoo virgeomáháast.

22 §

Ovdâsvástádâs jurgálmist teikkâ tulkkuumist šoddâm koloin

Soti-eennâmkodde, soti-eennâmkoddeovtâstume, kieldâ, kieldâovtâstume teikkâ pispekodde teikkâ servikodde västid 4-6, 12, 13, 15, 16 já 30 §:st uáivildum toimâttâs- teikkâ eres äššikirje rähtimist teikkâ jurgâlmist sehe tulkkuumist šaddee koloin.

23 §

Jurgâlus haahâm äššigâs kuástádâssáin

Jis staatâ, soti-eennâmkode, soti-eennâmkoddeovtâstume, kieldâ teikkâ kieldâovtâstume virgeomâhâžân teikkâ kirholii virgeomâhâžân lii kuodđum sâmikielâlii äššikirje, veikkâ äššigâsâst ij lah vuoigâdvuotâ kevtid sâmikielâ ton virgeomâháast, kalga virgeomâháš táárbu miel haahâđ äššigâs kuullâm maŋa suu kuástádâssáin äššikirjeest jurgâlus virgeomâháast kevtum kielân.

25 §

Pâlhâlâš virgerijjâvuotâ já luovvim pargoost sâmikielâ tááiđu haahâm várás

Laapi soti-eennâmkode, soti-eennâmkoddeovtâstume já taggaar 2 § 1 momentist uáivildum kieldâ tâi kieldâovtâstume já taggaar 2 §:n 1 moomeent 2 já 3 saajeest uáivildum staatâ virgeomâháá palvâlusâst orroo pargei, mon virgekuávlust uási lii sâmikuávlust, sehe Palgâsij ovtâstume pargoviehân kullei puáhtá miedettid pâlhálii virgerijjâvuotâ teikkâ pargoost luovvim virgepargoidis hoittâámân taarbâšlii sâmikielâ tááiđu haahâm várás, jis suu palvâlemkoskâvuotâ taan pargoadeleijee palvâlusâst lii pištâm ucemustáá ive. Staatâräädi asâttâssáin puáhtá asâttid virgerijjâvuotâ tâi pargoost luovvim eres iävtuin.

31 §

Staatâ ekonomâlâš ovdâsvástádâs

Staatâ budjetân kalga väldid meriruudâ staatâtorjuid soti-eennâmkoodán, kieldáid, servikudijd, sâmikuávlun palgâsáid sehe 18 §:st uáivildum ovtâskâssáid taan laavâ heiviitmist šaddee eromâš lasekoloi luávdimân.

32 §

Sâmikielâ sajattâh motomijn haldâttâhsuorgijn

Sâmmilij vuoigâdvuodâst finnid vuáđuškovlâ- já eres máttááttâs jieijâs eenikielân, sâmikielâ máttááttâsâst sehe sâmikielâst máttááttâškiellân, oppâamnâsin já tođhoskiellân asâttuvvoo sierâ.

Sâmmilij vuoigâdvuodâst finnid peivitipšo jieijâs eenikielân asâttuvvoo párnái peivitipšomist adelum laavâst (36/1973).

Vuoigâdvuodâst kevtid sâmikielâ sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs palvâlusáin asâttuvvoo taan laavâ lasseen sosiaal- já tiervâsvuodâhuolâttâs orniimist adelum laavâst (xx/202x).